

Kiezen hoe je leeft, ook in het WZC

Tubbe: Warme zorg uit het hoge noorden

© Patrick Biesbrouck

Directeur Zorg Michèle

Directeur Renaat

Bewoners Christine en Jaak

Campuscoördinator Petra

Terwijl de meeste Vlamingen huiveren bij een mogelijke verhuis naar een woonzorgcentrum, genieten oudere Zweden van de gemoedelijke sfeer in Tubbe-huizen. Ook in Vlaanderen zijn er experimenten met het Tubbe-model. Daar wilden wij het fijne van weten. De Tubbe-filosofie indachtig, legden wij ons oor in de eerste plaats níet te luisteren bij de directie maar bij de bewoners zelf. Het gelukkige toeval? Eén van de bewoners en hevige pleitbezorger van het inspraakmodel is **Jaak Sercu**, éminence grise van Neos.

Grete Cornelis

Weinig mensen beheersen de kunst van het leven en gelukkig zijn zo goed als Jaak Sercu. Velen kennen Jaak als bezieler bij Neos Ardoorie, Neos West-Vlaanderen, Neos vzw en talloze andere engagementen. De rode draad in al dat vrijwilligerswerk? Zoveel mogelijk mensen verbinden in een zinvol leven, ook de meest kwetsbaren. En dat geardeerd met een stevige dosis leute en plezier. Het is een levenshouding die ongelofelijk inspirerend werkt. Hoewel momenten van groot verdriet hem niet gespaard bleven en de jaren stilaan zijn bewegingsruimte beperken, weet hij

geluk te koesteren en is hij ook de kunst van het genieten nooit verleerd.

Jaak en zijn lieve levensgezel Christine konden als eerste koppel intrekken in een van de nieuwe assistentiewoningen van het BEN-woonzorgcentrum te Ardoorie. Dat werd, met steun van de Koning Boudewijnstichting, een experiment naar Zweeds model. Meer nog: Jaak ging, samen met enkele medewerkers en leerlingen die een zorgopleiding volgen, op studiereis naar Zweden om te leren van het origineel. Dat één van zijn kleindochters Zweeds spreekt en als tolk meereisde, maakte

de beleving voor Jaak nog intenser.

Uniek blijven

De inspiratie voor het Tubbe-model komt van een Deense verpleegkundige. Zij ontwikkelde een vernieuwende woonvorm voor ouderen onder het motto: 'Zolang iemand leeft, moet hij/zij écht leven. Mensen zijn en blijven tot aan hun dood uniek.'

De filosofie sloeg vooral aan in buurland Zweden. Het Tubberödshus op het eiland Tjörn bracht deze nieuwe manier van kijken naar en zorgen voor de meest kwetsbare ouderen in praktijk.

En zo verspreidt het warme Tubbe-model zich vanuit het koude noorden steeds verder.

Met de T van thuis

Directeur Renaat Lemey troont me mee naar het ontmoetingslokaaltje op de gang waar de assistentiewoning van Jaak en Christine zich bevindt. Aan de wand prijkt een kopie van het beroemde Tapijt van Bayeux. Ik krijg een schok van herkenning. “Dat is toch handgeborduurd door Bieke, de overleden echtgenote van Jaak? Dit hing bij hen thuis.” De directeur knikt trots. “Voilà, een eerste voorbeeldje van de Tubbe-filosofie in de praktijk. Dit kunstwerk bracht Jaak mee, deze mooie secretaire is van Christine, de andere kunstobjecten en het geraffineerde koffieservies zijn van andere bewoners. Zo maken ze er een nieuwe gezamenlijke plek van waar iedereen een stukje eigen thuis in herkent. Wij moeten toch niet beslissen hoe deze plek ingericht moet worden?”. Een krachtig symbool in al zijn eenvoud. Het zal niet de laatste keer zijn dat ik me verbaasd afvraag: ‘Is het dat maar?’ En tegelijk: ‘Waarom gebeurt dit niet standaard overal?’

Het weerzien met Jaak en Christine is hartelijk. Jaak oogt meer ontspannen dan tijdens ons laatste bezoek, nog bij hem thuis. Daar zit de verhuis naar de assistentiewoning duidelijk voor iets tussen. **Jaak:** “Natuurlijk is het fijn zo lang mogelijk thuis te blijven maar op een bepaald moment moet je toegeven dat het niet meer veilig of comfortabel is. Ik woonde in een ruim huis waar we zeven kinderen grootbrachten en leefde er nog graag maar ondanks enkele

aanpassingen, zoals de installatie van een traplift, ging het niet meer. Er bleven drempels en in de kelder of de zolder geraakten we niet meer.

De verhuis naar hier was voor ons dus een echte verademing. We voelen ons hier geborgen, goed omringd en gelukkig. Dat ik dit kan delen met Christine, is de kers op de taart. Voor de eerste keer wonen we op een plek die van ons beiden is. We wonen hier al iets meer dan een jaar en in al die tijd heb ik nog geen vrijwilliger of medewerker met een vies gezicht gezien. De smile hoort er hier standaard bij.”

Tubbe wil mensen zelf aan het roer zetten – niets moet – maar mooie voorbeelden werken prikkelend

Jaak en Renaat gaan trouwens ‘a long way back’. Ze kennen elkaar van in de seniorenadviesraad en het bestuur van het woonzorgcentrum. Projecten opzetten met participatie en inspraak van alle betrokkenen, zit in beiders dna. Het is

ook de basis van Tubbe: bewoners worden intensief betrokken en bepalen zelf hoe ze willen wonen en leven.

Jaak: “De essentie van Tubbe is voor mij: mezelf kunnen blijven en mezelf nog blijven regisseren.”

Straatje van plezier

Na een bezoek met fotosessie aan de tuin die nog in volle aanleg is, zetten we het gesprek verder met Petra Cobbaert (campuscoördinator) en Michèle Battheu (directeur zorg) op de ‘centrale marktplaats’, een lichte, open, aangename agora waar bewoners elkaar kunnen treffen en bezoek ontvangen. Daar ontstaan ook originele ideeën om het thuisgevoel aan te wakkeren.

Jaak: “Het eerste wat me opviel toen we hier kwamen wonen, was die lange gang, het leek wel een klooster- of ziekenhuisgang. Na een bijzonder geestig aperitiefmoment met de andere bewoners besloten we onze gang daarom om te dopen tot ‘Straatje van plezier’. Dat bleek na een nachtje slapen toch niet de ideale keuze en we landden uiteindelijk op de ‘Goed Gevoel-sstraat’. Iedereen bracht eigen

Jaak: De essentie van Tubbe voor mij? Mezelf kunnen blijven en mezelf nog blijven regisseren

schilderijen of souvenirs van verre reizen mee en die sieren nu onze 'straat'. Als ik vandaag de lift uitstap, voel ik me al thuiskomen." En gelijk heeft hij. Elk kunstwerk gaat vergezeld met een woordje uitleg en zo heb je het gevoel dat je de bewoners ook wat beter leert kennen. Of dit op de andere verdieping zal gebeuren, blijft een open vraag. Tubbe wil mensen zelf aan het roer zetten – niets moet - maar het voorbeeld werkt alleszins prikkelend.

Brood op de plank

Het 'thuisgevoel' aanwakkeren en zo het welzijn van de bewoners bevorderen, is de achterliggende gedachte bij Tubbe. En dat voel je in veel kleine dingen. **Petra:** "Zo is er het project 'Brood op de plank' waarbij het ontbijt in het woonzorgcentrum niet op voorverpakte bordjes wordt geserveerd maar gewoon in het midden van de tafel gezet zodat iedereen zich kan bedienen van waar hij of zij die dag toevallig zin in heeft. Net zoals thuis dus."

Michèle beaamt: "Kunnen kiezen is voor ouderen net zo belangrijk als voor ons. En dat geldt ook voor het tijdstip van opstaan of van slapengaan. Of voor de kleren die je wil aantrekken." Het lijkt allemaal zo logisch en toch is de praktijk vaak anders en verschuilen heel wat directies zich achter een strenge regelgeving. **Renaat:** "Er zijn inderdaad veel regels maar je kan daar op verschillende manieren mee omgaan. En inspraak organiseren, daar heb je toch geen strenge regels voor nodig? Bij ons krijgen de bewoners zelfs een stem in het evalueren van de stagiairs, zij weten immers toch het beste wie er

goed met hen kan omgaan? Ook bij sollicitaties voor sleutelfiguren, zoals de woonassistent, hebben zij het laatste woord."

Wonen en werken met goesting

Vertrekken vanuit de wensen van de bewoners: het klinkt de evidentie zelf maar staat vaak haaks op de strenge en strakke organisatie die heerst in een woonzorgcentrum. Vraagt dat geen extra inspanningen van de medewerkers? **Renaat:** "Geen extra inspanningen, wél meer flexibiliteit. Als je houdt van een strakke planning dan is het hier moeilijker werken. Je moet immers bereid zijn de routine te doorbreken en echt te luisteren naar wat onze bewoners verwachten van hun nieuwe thuis.

Kunnen kiezen is voor ouderen net zo belangrijk als voor ons. En dat geldt ook voor het tijdstip van opstaan of van slapengaan

Trouwens, bij de huidige bewoners kan je nog van een 'brave generatie' spreken, dat zal in de toekomst wel veranderen." **Christine:** "Wij hebben inderdaad nog moeten leren voor onszelf op te komen en dat zal in de toekomst alleen maar toenemen". Maatwerk zal dus eerder regel dan uitzondering worden. Nog een principe waar Tubbe in voorop loopt. **Renaat:** "De goesting waarmee medewerkers hier hun job komen doen, staat in samenwerking met de goesting waarmee onze bewoners hier verblijven. Het is

Directeur Renaat: Bij sollicitaties voor sleutelfiguren hebben bewoners het laatste woord

een vruchtbare kruisbestuiving. 'Wat is belangrijk voor jou?' is de vraag die medewerkers elke dag (moeten) stellen aan onze bewoners. Dat is niet altijd evident. Bij personen met dementie bijvoorbeeld, als ze niet meer perfect kunnen aangeven wat ze willen. Daar moeten medewerkers vertrouwen op hun observatie en inschattingvermogen. Wil de bewoner dat de gordijnen meteen worden opgetrokken of zou hij of zij liever nog wat soezen? Inspelen op het moment is heel belangrijk en mensen moeten zo lang mogelijk zelf een keuze kunnen maken. De zorg die we hier geven is heel individueel en altijd relatiegericht. Medewerker en bewoner zoeken samen naar de best mogelijke zorg."

Het idee wordt stilaan helder. Van de medewerkers wordt vooral een bepaalde ingesteldheid en betrokkenheid verwacht, ze hebben zoveel meer te bieden dan enkel zorg. **Renaat:** "Als de ingesteldheid goed zit, dan zal een medewerker ook meer plezier uit zijn job halen. In het ideale Tubbe-huis is het niet alleen goed wonen maar ook

Tubbe staat voor individuele en relatiegerichte zorg

goed werken. Teams krijgen hier ook veel vrijheid om te bepalen waar ze budget voor willen inzetten. Er wordt hier heel wat afgefeest met bewoners om kleine succesjes en gelukjes te vieren.” **Michèle en Petra** beamen: “Tubbe wil niet alleen de levenskwaliteit van de bewoners verbeteren maar ook van de medewerkers. Het keurslijf en de routine van de zorg zijn hier minder strak. Andere, meer mensgerichte competenties worden sterk gewaardeerd en dat maakt het werken een pak fijner en hopelijk ook aantrekkelijker.”

Ambassadeurs

De basisprincipes van Tubbe (zie kader) toepassen, hoeft dus niet per sé meer geld te kosten of meer personeel te vergen. Renaat en zijn team, maar uiteraard ook de bewoners, vele vrijwilligers en familie, dragen als ambassadeurs de Tubbe-filosofie verder uit naar het grote publiek en de overheid. Aan welke

beleidsknoppen zouden zij draaien om meer Tubbe in onze woonzorgcentra te creëren? **Renaat**: “De omslag in Scandinavië is er gekomen omdat ze met een ‘zorginfarct’ geconfronteerd werden. De zorgsector was er erbarmelijk aan toe, vacatures raakten niet ingevuld, de beeldvorming zat helemaal fout enz. Hopelijk moet het bij ons niet tot zo’n infarct komen om het roer om te gooien. Daarom zou ik afstappen van de zeer rigide personeelsnormen die nu gehanteerd worden zodat medewerkers (verpleeg- en zorgkundigen, animatoren, ...) veel flexibeler kunnen ingezet worden. Je kan niet alles met regeltjes afdekken. Zorgprofielen moeten veel aantrekkelijker worden en dus zou ik zeker investeren in heel praktijkgerichte opleiding, studenten laten ervaren hoe relatiegerichte zorg eruit ziet en hoe je daardoor ook veel meer voldoening uit je job kan halen.”

Jaak vult aan met zijn Zweedse erva-

ring: “Helemaal vergelijken met Zweden kan natuurlijk niet. De gemiddelde dagprijs ligt er lager omdat de overheid er zelf meer in investeert en het aantal bewoners per zorgkundige ligt in Zweden een pak lager: 6 op 1 bij ons, tegenover 4 op 1 in Zweden. **Petra** blikt ook terug op de Zweedse ervaring: “De huiselijkheid, de gemoedelijkheid en de vriendelijkheid tussen bewoners en medewerkers hebben me daar echt verrast. Samen een koffie drinken met een zoetheid en wat bijbabbelen – het bekende fika – dat zie ik hier, mede door de werkdruk, toch niet meteen gebeuren. Terwijl ontmoeting ook een vorm van zorg is, anders dan de zuivere zorg. Het Tubbe-ideaal vraagt van de medewerkers een andere ingesteldheid”. Alle goede bedoelingen ten spijt, kan ik me toch niet van de indruk ontdoen dat ook de oudere zelf een grote rol speelt in het bereiken van het Tubbe-thuisgevoel. **Jaak en Christine** beamen het eensgezind: “Je moet niet blijven hangen in de dingen die je niet meer kan. We zijn ervan overtuigd dat je met een positieve mindset langer en gelukkiger kan leven. Je moet doelen in je leven blijven stellen en ook bij tegenslag of ziekte, positief blijven.” **Jaak** krijgt het laatste woord: “Mis ik mijn huis? Natuurlijk mis ik mijn huis maar de last werd wel groter dan de lust en dat maakt dat ik nu ook blij ben dat ik ervan af ben en dat ik mij hier gelukkig en geborgen kan voelen. We verblijven hier met volle goesting”.

Tubbe in 10 kernwoorden

1. Autonomie
2. Coaching
3. Samen beslissen
4. Communicatie
5. Openheid
6. Potentieel
7. Relatiegericht
8. Respect
9. Uniek
10. Nut

Wil je meer weten over het Tubbe-model? Surf dan naar www.tubbe.be
Hoe Tubbe wordt toegepast in het Ben-woonzorgnetwerk ontdek je op www.ben-woonzorgnetwerk.be